Vi□t b□i lolita
Th□ t□, 30 Tháng 9 2009 09:56 - L□n c□p nh□t cu□i Th□ t□, 07 Tháng 10 2009 07:25

Đã có Hà N□i... ph□, h□n có Hà N□i... ph□. Ph□ du nh□p vào Hà N□i t□ bao gi□, s□ đâu có chép. B□i ph□ đâu ph□i là dòng chính th□ng, mà du nh□p vào Thăng Long - Hà N□i theo ki□u dân gian...

Các b□c lão tr□□ng làng văn nh□ Th□ch Lam, Nguy□n Tuân, gi□ l□i nh□ng áng văn ch□□ng v□ ph□, cũng không th□y đ□ c□p đ□n s□ ph□... nh□ng hai b□c k□ tài v□ tùy bút này đã có nh□ng l□u bút v□ ph□, th□t đ□n n□i đ□n ch□n! Th□ch Lam vi□t:

"Ph□ là m□t th□ quà đ□c bi□t c□a Hà N□i, không ph□i ch□ riêng Hà N□i m□i có, nh□ng chính là vì ch□ □ Hà N□i m□i ngon... Đó là th□ quà su□t ngày c□a t□t c□ h□ng ng□□i, nh□t là công ch□c và th□ thuy□n... Ng□□i ta ăn ph□ sáng, ph□ tr□a và ph□ t□i"...

... N□i n□□c sôi sùng s□c, t□a mùi th□m ra kh□p ph□. N□u là gánh ph□ ngon - c□ Hà N□i không có đâu làm nhi□u - thì n□□c dùng trong và ng□t, bánh d□o mà không nát, th□t m□ gàu giòn ch□ không dai, chanh □t và hành tây đ□ c□... Ăn xong bát th□ nh□t, l□i mu□n ăn luôn bát th□ hai..." (Hà N□i 36 ph□ ph□□ng, NXB Văn ngh□ TP.HCM, trang 127).

K□ ra, bi□t g□c t□ ph□ □ đâu ra, n□u có, cũng ch□ng s□□ng sao; song bây gi□, đã có ai đ□a ra đ□□c cái c□ li□u nào đâu... Tôi đ□c đ□□c trên m□t bài báo nào, quên không l□u tr□, cho r□ng, hình nh□ ph□ xu□t phát t□ cái món ăn "xúp-th□t-bò" □ Pháp, r□i ch□ bi□n ra ph□... L□i có ng□□i t□ cái "soupe chinoise" mà cho là t□ ng□□i T□u đem sang, l□i có ng□□i (đa ph□n) cho ph□ xu□t phát g□c t□ Nam Đ□nh, lên Hà N□i, b□t đ□u ph□ gánh...

Tôi cũng nghiêng cho ngu□n g□c ph□ là thu□n Vi□t, t□ ng□□i mình nghĩ ra. Suy t□ quà quê ngày tr□□c, cái món canh bánh đa n□u v□i riêu cua, ho□c xáo v□i x□□ng đãi khách, m□i khi vào làng thăm mình, t□ đó nghĩ ra ph□ cũng không xa l□m... Bây gi□, ngay gi□a Hà N□i, các bi□n hi□u ph□, mu□n tr□ng r□ng, hi□u mình là ph□ g□c, th□□ng ghi thêm là ph□ chính hi□u Nam Đ□nh. L□i có hi□u còn đ□ "ph□ gia truy□n Nam Đ□nh" n□a... Nh□ th□ có nghĩa là ông t□ ngh□ ph□ là t□ Nam Đ□nh hành ngh□ r□i đem lên kinh thành.

T□ thu□ lên tám, lên chín □ Hà N□i, (tr□□c Cách m□ng tháng Tám 1945), quanh ph□ Hàng Phèn (gi□ là Tr□□ng Hán Siêu) tôi □, các hàng ph□ ngon (th□□ng là ph□ gánh), cũng là m□y ông hàng ph□ ng□□i Nam Đ□nh c□... □ ph□ Hu□ có hàng ph□ Th□c, □ ph□ Duvignean (nay là Bùi Th□ Xuân) là ph□ Th□c...

Ngay trong s□ nhà 5 ph□ tôi, có ph□ Ngo□n, ông cũng g□c ng□□i Nam Đ□nh, lúc đ□u là ch□ gánh ph□ rong, sau, khách quen c□ đ□n t□n nhà ăn, dù nhà ông thuê còn l□p x□p h□n căn nhà mà cha tôi thuê... Ph□ c□a ông ngon l□m, th□□ng ch□ bán t□ sáng s□m đ□n kho□ng 9h và bu□i chi□u t□ kho□ng 18h ho□c 18h30 cho đ□n khuya... M□i ngày, ông h□t veo hai gánh ph□. Ph□ giúp v□i ông có m□t bà v□ to béo và hai cô con gái. Nh□ng ch□ bi□n th□t, n□i n□□c ph□, ch□n gia v□ thì m□t tay ông c□. Gánh ph□ c□a ông còn mãi đ□n t□n ngày toàn qu□c kháng chi□n (19-12-1946), sau này, không bi□t ông l□u l□c □ đâu...

Ng□□i bán bình dân, quà ngon mà v□n bình dân, cho nên nhà văn Nguy□n Tuân đã bàn v□ tên các hàng ph□ r□t chí lý nh□ sau:

“Ph□ cũng có nh□ng quy lu□t c□a nó. Nh□ tên các hàng ph□, hi□u ph□. Tên ng□□i bán ph□ th□□ng ch□ dùng m□t ti□ng, l□y ngay cái tên cúng c□m ng□□i ch□ ho□c tên con mà đ□t làm tên gánh tên hi□u, ví d□ ph□ Phúc, ph□ L□c, ph□ Th□, ph□ Tr□□ng Ca, ph□ T□... Có khi l□y m□t cái tên t□t nguy□n trên thân th□ ng□□i bán ph□ đ□□c qu□n chúng c□m tình thân m□t nh□c l□i thành m□t cái tên hi□u: Ph□ Gù, ph□ L□p, ph□ S□t... Cái khuy□t đi□m trên hình thù □y đã chuy□n thành m□t cái uy tín trong ngh□ bán mi□ng chín mà l□u danh m□t th□i trên c□a mi□ng ng□□i sành. Ng□□i dân, nh□t là dân Hà N□i có nhi□u sáng ki□n đ□ đ□t tên cho nh□ng ng□□i h□ yêu tin. Anh hàng ph□ □y hay đ□ng □ đâu bán hàng, h□ l□y luôn cái đ□a đi□m □y mà g□i thành tên ng□□i. Bác ph□ nhà th□□ng, ông ph□ đ□u ghi, anh ph□ b□n tàu đi□n, anh ph□ g□m c□u... Có khi l□y m□t vài nét đ□c thù trong cách ph□c s□c mà g□i. Cái mũ tàu bay trên đ□u ông bán ph□ th□i Tây x□a, đã tr□ thành cái tên m□t ng□□i bán ph□ tr□ danh c□a Th□ đô sau này. Có l□ vì g□n v□i dân trung l□u và ng□□i nghèo nên cũng nh□ “ông ch□” hi□u c□t tóc, hi□u cà phê, tên anh hàng ph□ cũng ch□ m□t ti□ng g□n gàng. Tôi ch□a h□ th□y ông bà hàng ph□ nào n□i ti□ng trong ngh□ mà tên l□i dài lê thê, ch□ng h□n nh□ ph□ Tôn Th□t Khoa, ho□c ph□ Tr□n Th□ Kim Anh gì đó... Cái tên càng đ□c âm ng□n c□c, càng đáng cho ng□□i mua tin c□y; cái tên m□t ch□, g□n nh□ m□t nhát dao thái xu□ng th□t chín”. (Báo Văn, đã d□n).

Tùy bút “ph□” v□i nh□ng nh□n xét tài hoa, n□i ti□ng, bây gi□ nhi□u ng□□i còn nh□. Và tên các hàng, hi□u ph□ ngon cho đ□n ngày nay, đúng nh□ c□ Nguy□n đã phán, v□n không ngoài quy lu□t □y, nh□ các c□a hàng c□a hi□u ph□: Ph□ Thìn, ph□ Chí, ph□ T□ lùn, ph□ Bát Đàn, ph□ Lý Qu□c S□...